

Vabariigi Valitsus

Stenbocki maja
Rahukohtu 3
15161 Tallinn

5. jaanuar 2026

Koopia:
Riigikogu kultuurikomisjon
kultuurikomisjon@riigikogu.ee

Eesti Audiovisuaalautorite Liidu täiendav pöördumine autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu (erakopeerimise tasu jaotuskava koostamine) kohta

Riigikantselei edastas 10. novembril 2025 kirjaga nr 2-6/25-02019-1 Riigikogule Vabariigi Valitsuse algatatud autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu (erakopeerimise tasu jaotuskava koostamine) (edaspidi *eelnõu*).

Eesti Audiovisuaalautorite Liit (*EAAL*) viitab kollektiivsete esindamise organisatsioonide (*KEOd*) poolt 31. detsembril 2025 Vabariigi Valitsusele esitatud ühispöördumisele, milles tehti ettepanek eelnõu tagasi võtta. *EAAL* toetab nimetatud ühispöördumises väljendatud seisukohti tervikuna ning esitab käesolevaga oma seisukohad, mis täpsustavad ja arendavad ühispöördumises toodud argumente.

EAAL-i peamised põhjendused

1. *EAAL* hinnangul ei lahenda eelnõu tegelikku ja aktuaalset probleemi. Kehtiva regulatsiooni raames on erakopeerimise tasu jaotuskava koostamine pärast algseid rakenduslikke raskusi stabiliseerunud. 2025. aasta praktika, mil jaotuskava koostamise koosolek kestis 1,5 tundi (sisaldades nii põhisumma jaotamisele kui nn 10% toetuste üle otsustamisele kulunud aega), näitab, et jaotuskava kokkuleppimine ei ole olnud ajamahukas ega halduslikult koormav ei valdkonna eest vastutavale ministeeriumile ega ka *KEO*dele ning *KEOd* on leidnud kehtiva regulatsiooni raames toimiva töökorra, mis on võimaldanud jõuda kokkulepeteni ulatusliku riikliku sekkumiseta. Senine õiguslik raamistik, kus riigil on olnud selgelt määratletud roll, on hoidnud osapoolte huvid tasakaalus ja toetanud kompromisside sündi, kuid ministeeriumi taandumine jaotuskava koostamise protsessist võib selle tasakaalu rikkuda ning vähendada motivatsiooni kokkulepete saavutamiseks.
2. *EAAL* peab vajalikuks eraldi rõhutada, et eelnõus kavandatud lahendus ei loo tegelikke eeldusi jaotuskava osas kokkuleppe saavutamiseks, vaid selle asemel muudab kokkuleppe mittesaavutamise prognoositavaks tulemuseks. Eelnõu seob jaotuskava kehtestamise tasu kogu ja *KEO*de kokkuleppega, kuid näeb kokkuleppe mittesaavutamise korral ette seaduses sätestatud vaikimisi jaotuse. Kuna see vaikimisi jaotus on ühe osapoolle jaoks

võrreldes senise praktikaga selgelt soodsam, tekib olukord, kus kokkuleppe saavutamiseks puudub motivatsioon ja KEOL, kelle jaoks seaduses toodud jaotus on soodsam, ka oma liikmete ees õigustus. Kuigi eelnõus AutÕS § 27 lõikes (8³) viidatud audiovisuaalsete teoste ja teose helisalvestiste isiklikeks vajadusteks koopiategemise mahu sisustamine ei ole eelnõu tekstis üheselt selge, võimaldavad eelnõu seletuskirjas toodud selgitused ja viited viimasele vastavale küsitlusele teha vähemalt ühe võimaliku järelduse kavandatava jaotuse tegeliku mõju kohta. Seletuskirjast tulenevalt jaotuks koopiategemise maht kategooriate lõikes ligikaudu järgmiselt: muusika 59% ja audiovisuaalsed teosed 41%. Sellest tulenevalt saab üks KEO (Eesti Filmi Esmasalvestuse Tootjate Ühing MTÜ) seaduses sätestatud protsentide alusel juba esimesel aastal peaaegu sama suure summa erakopeerimise tasust (eeldusel, et kogutav erakopeerimise tasu ei vähene), kui ta on seni saanud jaotuskava alusel ning seda hoolimata asjaolust, et kohe jaotamisele kuulub üksnes 70% kogutud summast.

Lisaks ei sisalda eelnõu ühtegi mehhanismi, mis takistaks vaikumisi jaotuse korduvat ja pikaajalist kohaldamist. Praktikast tähendab see, et seaduses sätestatud protsentuaalsest jaotusest kujuneb suure tõenäosusega *de facto* jaotuskord, mitte ajutine lahendus.

3. Kui seaduses sätestatud protsendid muutuvad püsivaks jaotuskorraks, tähendab see EAALI hinnangul, et KEOde kaudu õiguste omajateni jõudev erakopeerimise tasu on järgnevatel aastatel võrreldes käesoleva aastaga väiksem. Tegemist ei ole ajutise kõrvalekaldega, vaid püsiva ja prognoositava muutusega. Lisaks nihkub tasu jõudmine õiguste omajateni märkimisväärselt ajas edasi, mis on aga vastuolus õiguspärase ootuse ning AutÕS § 79¹ lõikes 1 sätestatud põhimõttega. Kirjeldatud sissetulekute vähenemine ei ole seotud erakopeerimise mahu vähenemise, seadmete või andmekandjate kasutuse vähenemise ega õiguste piirangu ulatuse muutumisega.
4. EAAL juhib tähelepanu ka eelnõu tehnilisele ebaselgusele. Jaotuskava koostamise kriteeriumid on sõnastatud avatult („muu hulgas“) ning ilma selgete kaalude ja prioriteetideta. See ei taga, et jaotus põhineks objektiivsetel ja kontrollitavatel alustel, vaid muudab tulemuse vältimatult läbirääkimisjõu küsimuseks.

Eelnõust ei ole võimalik üheselt välja lugeda, mida peetakse silmas AutÕS § 27 lõikes (8³) viidatud audiovisuaalsete teoste ja teose helisalvestiste isiklikeks vajadusteks koopiategemise mahu all ega milliste konkreetsete näitajate või andmete alusel seda mahtu jaotamisel hinnata tuleb. Kui koopiategemise mahu määramise aluseks on uuring, jääb ebaselgeks, kelle ülesanne taolise uuringu tellimine on. Kuna seaduses puuduvad selged juhised, millele tasu jaotamisel tugineda, ei ole tasu kogujal võimalik jaotuskava osas kokkuleppe mittesaavutamisel tasu jaotada ja üle kanda viisil, mis oleks kõigi osapoolte jaoks etteaimatav ega põhjustaks vaidlusi.

5. Kehtiva korra kohaselt on muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks toetuse saamise avalduste esitamine selgelt reguleeritud ning välja kujunenud on toetuste menetlemise ja andmise praktika. Eelnõu kohaselt sõltub aga toetuste andmine jaotuskavas kokkuleppe saavutamisest, mistõttu ei ole võimalik nimetatud toetuse saamise avaldusi sisuliselt menetleda enne, kui on selgunud, kas jaotuskava osas jõutakse kokkuleppele või mitte. Kui kokkulepet ei saavutata, jääb ebaselgeks, kes otsustab, kas ja millises ulatuses võib erakopeerimise tasust toetusteks kasutada.

Selline regulatsioon lõhub senise toetuste taotlemise ja menetlemise praktika järjepidevuse ning tekitab nii otsustajate kui ka toetuse taotlejate jaoks märkimisväärset ebakindlust. Toetuse taotlejad on oma tegevust seni planeerinud kindla ajakava ja toetuste piirmäärade alusel ning otsustusprotsessi venimine koos toetusteks kasutatavate summade võimaliku olulise vähenemisega mõjutab paratamatult taotlejate tegevuse kavandamist.

EAAL leiab, et eelnõu ei täida oma eesmäärke ega paranda süsteemi toimimist. Kavandatav regulatsioon loob suure tõenäosusega olukorra, kus seaduses sätestatud jaotusprotsendid muutuvad püsivaks korraks, kokkulepete saavutamine muutub ebarealistlikuks ning erakopeerimise hüvitis väheneb ja jõuab õiguste omajateni oluliselt hiljem. Selline tulemus ei ole kooskõlas õiguskindluse, proportsionaalsuse ega õiglase hüvitise põhimõttega.

Tuginedes eeltoodule ja lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 95 lõikest 1, palub EAAL koos teiste kollektiivsete esindamise organisatsioonidega Vabariigi Valitsusel eelnõu tagasi võtta. Juhul, kui eelnõud tagasi ei võeta, palub EAAL tagada sisuline kaasamine eelnõu edasisse menetlusse, sealhulgas anda võimalus esitada täiendavaid ettepanekuid eelnõu parandamiseks, ning võimaldada EAALil osaleda Riigikogu kultuurikomisjoni istungil.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Triškina-Vanhatalo
Tegevjuht

MTÜ Eesti Audiovisuaalautorite Liit
Uus 3, 10111 Tallinn, Estonia
Registrikod 80107095
E-mail: eaal@eaal.ee
www.eaal.ee